

**Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду
Београд, Краља Милана 50**

**Сенату Универзитета уметности у Београду
Београд, Косанчићев венац 29**

ИЗВЕШТАЈ

Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

КОНЦЕРТНО ИЗВОЂЕЊЕ КЛАВИРСКИХ ДЕЛА АЛЕКСАНДРА СКРЈАБИНА – ПОЕТИЧКИ И ТЕХНИЧКИ АСПЕКТИ ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ КОМПОЗИЦИЈА РАЗЛИЧИТИХ ЖАНРОВА И ПЕРИОДА СТВАРАЛАШТВА

Кандидат: Милан Миладиновић

УВОДНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Милан Миладиновић, поднео је пријаву теме докторског уметничког пројекта 01.05.2015. године под називом: *Концертно извођење клавирских дела Александра Скрябина – поетички и технички аспекти интерпретације композиција различитих жанрова и периода стваралаштва.*

На основу предлога Катедре за клавир Наставно-уметничко-научно веће Факултета музичке уметности дана 06.07.2015. године донело је одлуку о именовању Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта, у саставу:

мр Александар Сердар, редовни професор

мр Бранко Пенчић, редовни професор

мр Никола Рацков, редовни професор у пензији

Веће Факултета на седници од 07.09.2015. године утврдило је предлог одлуке о усвајању Извештаја Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта и одобравању теме докторског уметничког пројекта **Милана Миладиновића** под називом: *Концертно извођење клавирских дела Александра Скрјабина – поетички и технички аспекти интерпретације композиција различитих жанрова и периода стваралаштва.*

Сенат Универзитета уметности у Београду на седници од 24.12.2015. године донео је одлуку о одобравању рада на изради докторског уметничког пројекта и именовању мр Александра Сердара, редовног професора за ментора на изради докторског уметничког пројекта.

На основу обавештења ментора и предлога Катедре за клавир Веће Факултета на седници одржаној 07.09.2020. године донело је одлуку о именовању Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта **Милана Миладиновића** под називом: *„Концертно извођење клавирских дела Александра Скрјабина – поетички и технички аспекти интерпретације композиција различитих жанрова и периода стваралаштва“*, у саставу:

мр АЛЕКСАНДАР СЕРДАР, редовни професор, ментор,
др ум. ВЛАДИМИР ЦВИЈИЋ, редовни професор, председник Комисије,
мр БРАНКО ПЕНЧИЋ, редовни професор,
мр МАРИЈА ЂУКИЋ, редовни професор,
др ум. БИЉАНА ГОРУНОВИЋ, редовни професор Академије уметности у Новом Саду.

Ментор мр Александар Сердар, редовни професор је доставио обавештење бр. 01-443/2-21 од 26.02.2021. године да је Милан Миладиновић, студент докторских академских студија на студијском програму Извођачке уметности модул Клавир одржао јавну презентацију и да је предао материјал уметничког пројекта, у складу са чланом 38. Правилника о докторским академским студијама на Факултету бр.01-1161/19 од 17. маја 2019. године.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Миладиновић Милан (23. 08. 1978) ванредни је професор на предметима Клавир и Познавање клавирског извођаштва на Академији уметности у Новом Саду. Редовне и магистарске студије клавира завршио је на Академији уметности у Новом Саду у класи проф. Светлане Богино. Дипломирао је клавир и на *Univesität der Künste* у Берлину у класи проф. Фабио Бидинија. Након тога уписао је докторске уметничке студије на Факултету музичке уметности у Београду под менторством ред. проф. Александра Сердара.

Похађао је мајсторске курсеве клавира код многих врхунских пијаниста и педагога, као што су: Наум Штаркман, Владимир Фелтсман, Александар Слободијаник, Јефим Бронфман, Константин Богино, Етери Анђапаридзе, Емануел Красовски, Оксана Јаблонскаја, Еарл Вајд, Дмитри Башкиров, Николај Петров, Џером Роуз, Лесли Хауард и други.

Учествовао је на престижним музичким фестивалима: *Piano Summer in New Paltz* (САД, 2001); *International Sommer Academie Prag-Budapest-Wien* (Аустрија, 2003); *International Keyboard Institute and festival New York* (САД, 2005); Будва Град театар, НИМУС, НОМУС, БЕМУС и АФЕСТ.

Добитник је стипендија: Краљевског дома Карађорђевића, стипендије Краљевине Норвешке, стипендија Јамаха. Такође, добитник је и престижне немачке стипендије ДААД.

Поред честих наступа у најзначајнијим дворанама у Србији и Црној Гори наступао је и у Италији, Аустрији, Енглеској, Немачкој, Русији, САД-у, Норвешкој, Грчкој, Израелу, Холандији и Бразилу. Често држи и реситале – предавања на српском и енглеском језику.

Наступао је са: Нишким симфонијским оркестром, Новосадским камерним оркестром, Оркестром Академије уметности из Новог Сада, Војвођанском филхармонијом, Израелским симфонијским оркестром. Наступао је са следећим диригентима: Анатолиј Новицки, Бундит Унгрангсе, Клаудио Вандели, Андреј Бурсаћ,

Менди Родан, Волфганг Цајпек, Весна Шоуц. Сарађивао је у камерним ансамблима са: Александром Тасићем, Драганом Ђорђевићем, Младеном Чолићем, Мајом Богдановић, Дејаном Млађеновићем, Драганом Југовић дел Монако, Марином Милић Апостоловић, Гудачким квинтетом ТАЈЈ, Марком Јосифоским, Робертом Лакатошем, Марком Милетићем...

Лауреат је бројних домаћих и интернационалних такмичења. Снимао је за РТС, ТВ и радио Нови Сад, РТВ, Радио Ниш, Нишку телевизију, ТВ5, Грчку државну телевизију ЕРТЗ, Израелску телевизију и Холандску државну телевизију.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Јавна уметничка презентација докторског пројекта Милана Миладиновића одржана је 18. децембра 2020. године у Великој сали Факултета музичке уметности у Београду.

Милан Миладиновић представио се као изузетан пијаниста, лауреат бројних клавирских конкурса, преневши у једночасовни наступ своје богато искуство извођења у најпрестижнијим концертним дворанама. Истраживачки и извођачки делови овог уметничког рада посвећени су презентовању најзначајнијих жанрова и репрезентативних дела сва три стваралачка периода Александра Скрјабина. Трансформација Скрјабиновог стила, од раних романтичарских дела под утицајем Шопена преко, на тренутке, импресионистичких дела из транзиционог периода, све до готово атоналних у последњем периоду, као и богатство жанрова у опусу клавирских дела Александра Скрјабина, чине реситал посвећен његовим делима изузетно захтевним и комплексним подухватом. Кандидат је најпре својим избором дела сачинио веома атрактиван програм, који приказује трансформацију Скрјабиновог стила, али и богатство жанрова његовог стваралаштва од минијатура до капиталних дела (6 прелида, фантазија, две сонате, три поеме, две мазурке, три етиде). Својим наступом истакао је њихову изузетну техничку, изражајну и стилску

комплексност, а приступио је изазову са темељном аналитичком припремљеношћу и у свирању показао високо професионалне, дубоко креативне, уметничке и техничке квалитете. На концерту су изведена следећа дела:

Александар Скрјабин (1872-1915)

6 Прелида оп. 13

Две мазурке из оп. 25: бр. 2 у Це дуру и бр. 3 у е молу

Фантазија у ха молу оп. 28

Две поеме оп. 32

Соната бр. 5 оп. 53

Соната бр. 6 оп. 62

Три етиде оп. 65

К пламену оп. 72

Јавна презентација докторског уметничког пројекта била је изузетан наступ на којем је кандидат демонстрирао техничку перфекцију и изузетан однос према пројекцији звучне слике, уз деликатан однос према педализацији, као и свим аспектима поетске изражајности, нарочито у контексту стилске трансформације у одабраним делима Скрјабина. Милан Миладиновић применио је у свом докторском уметничком пројекту комбинацију свог извођачког сензибилитета, богато пијанистичко искуство, као и склоност ка аналитичком тумачењу партитуре. Са успехом је истакао проблематику интерпретације стилских трансформација у делима руског композитора и пијанисте и указао на њихова могућа решења.

Анализа образложења докторског уметничког пројекта (писаног рада)

Образложење докторског уметничког пројекта Милана Миладиновића је написано као садржајан и зналачки обликован теоријски текст. Организовано је прегледно и сврсисходно, написано је на 248 страна, снабдевено је функционалним бројем неопходних

нотних примера (239) који на адекватан начин илуструју постављене тезе. Обимност образложења проистекла је из сложености и вишедимензионалности саме теме.

Текст садржи следеће делове: апстракт на српском и енглеском језику са наведеним кључним речима, *Садржај*, *Увод*, затим следе четири поглавља са укупно једанаест подпоглавља (*I Ка аутентичној интерпретацији Скрјабинових дела*; *II Ка далекој звезди - поетички и технички аспекти првог стваралачког периода*; *III Ка екстази - поетички и технички аспекти другог стваралачког периода*; *IV Ка пламену - поетички и технички аспекти трећег стваралачког периода*; *V Особености фактуре клавирског става Скрјабинових дела*); *Закључак*; *Литература* са 64 библиографских јединица на руском, српском и енглеском језику (стр. 245–247); а на крају се налази *Кратка биографија аутора*.

У **Уводу** (стр. 1–4) аутор образлаже избор теме, избор жанрова и дела која се представљају у овом пројекту, објашњава предмет и циљ свог рада, приступ анализи одабраних дела и методе истраживања, а такође је изнета и структура рада.

У првом поглављу **Ка аутентичној интерпретацији Скрјабинових дела**, дефинишу се карактеристични аспекти Скрјабиновог пијанистичког приступа интерпретацији својих дела на основу записа које је оставио на ролнама, али и сведочанстава компетентних савременика, као и карактеристични приступи његовом стваралаштву неких од најзначајнијих извођача његовог опуса (Софроницки, Рихтер, Хоровиц и други).

Затим, следе три централна аналитичка поглавља која разматрају сва три периода Скрјабиновог стилског развоја. На почетку сваког од ова три поглавља описују се значајни догађаји из Скрјабиновог живота који су утицали на његово стваралаштво, а самим тим и на инспирацију у том конкретном периоду. Такође, она садрже и документовани приступ његовој програмности и развоју техничких и изражајних музичких средстава, као и кратке описе или анализе клавирских и оркестарских дела која су посредно или непосредно повезана са клавирским делима која се налазе на самом истраживачком пројекту. Након тог излагања следе анализе одабраних дела са уметничког пројекта.

Друго поглавље **Ка далекој звезди - поетички и технички аспекти првог стваралачког периода** (стр. 22-96), састоји се од уводног дела у коме се разматрају биографски подаци из Скрјабиновог живота, са акцентом на оне који су утицали на рано

формирање његовог композиторског и извођачког стила. Елаборира се утицај Шопена као и руске музике и средине на развој специфичности Скрјабиновог стила и могуће импликације ових сазнања на интерпретацију његових дела овог стваралачког периода. Након тога следе четири подпоглавља у којима се анализирају дела и жанрови првог периода стваралаштва које је кандидат изабрао да изведе у свом уметничком пројекту: 2.1. Извођачка анализа одабраних дела првог стваралачког периода (стр. 43-49); 2.2. 6 Прелида оп. 13 (стр. 50-65); 2.3. Две мазурке из оп. 25: бр. 2 и бр. 3 (стр. 66-73); 2.4. Фантазија у ха молу оп. 28 (стр. 74-96). У извођачким анализама ових дела кандидат предлаже бројна оригинална решења и тумачења Скрјабинових патитура.

Треће поглавље **Ка екстази - поетички и технички аспекти другог стваралачког периода** (стр. 96-168), састоји се од опсежног уводног дела, у коме се на основу пажљиво одабраних биографских података и компаративне анализе програма и стилских особености одабраних клавирских дела са оркестарским делима као што су *Божанствена поема* и *Поема екстазе* разматрају елементи транзиције Скрјабиновог стила од романтичарског ка модерном, као и њене импликације на све извођачке аспекте. Такође, указује се и на утицај утицаји Листа и Вагнера, пре свега у поетском смислу као и на утицај заостравања хармонског језика кроз доминантнизацију тоналитета на техничке формуле Скрјабинове клавирске фактуре. Описан је и утицај Ничеа и Шопенхауера на специфичну програмност, интерпретативне ознаке као и називе Скрјабинових дела, из чега проистиче и богатији однос извођача према свим аспектима интерпретације. У три подпоглавља која затим следе, анализирају се детаљно уметнички приступи делима која су изведена на уметником пројекту: 3. 1. Извођачка анализа одабраних дела другог стваралачког периода (стр. 126-127); 3.2. Две поеме оп. 32 (стр. 128-134); 3.3. Соната бр. 5 (стр. 135-168).

Четврто поглавље **Ка пламену - поетички и технички аспекти трећег стваралачког периода** (стр. 169-225), састоји се из уводног дела и три подпоглавља. У уводном излагању разматране су биографске околности, утицај филозофије и промене хармонског стила као суштински фактори који су довели до трансформације Скрјабиновог стила трећег, односно позног периода стваралаштва. Кратка анализа симфонијског дела *Прометеј* послужила је као основ за компарацију са делима из овог периода која је кандидат изабрао за свој уметнички пројекат, а њихову извођачку анализу изложио је у наредна три подпоглавља: 4.1. Извођачка анализа одабраних дела трећег стваралачког периода (стр.

185); 4.2. Соната бр. 6 (стр.185-212); 4.3. Три етиде оп. 65 (стр. 213-222); 4.4. Поема *К пламену* оп.72 (стр. 223-225).

Пето поглавље **Особености фактуре клавирског става Скрјабинових дела** (стр. 226-243), састоји се из два дела. Најпре, кандидат излаже своја генерална запажања о особеностима и за њега најзначајнијим видовима клавирске технике и фактуре у делима сва три Скрјабинова стваралачка периода. Затим следи подпоглавље: 5.1. Могућности примене Бузонијевог метода у припреми извођења Скрјабинових дела (стр. 232-243), у коме кандидат најпре описује основе Бузонијевог метода, а затим излаже своја искуства у примени техничких формула, техничких варијанти као и техничког фразирања, узимајући у обзир специфичности Скрјабинове клавирске фактуре и нарочито његовог оригиналног приступа хармонском језику, из кога проистичу специфичне клавирске техничке формуле.

У **Закључку** (стр. 244) системски се износе закључна разматрања читавог рада. Милан Миладиновић наглашава, да је вишеаспектно сагледавање музике А. Скрјабина веома значајно када је реч о стварању уметничке интерпретације. Познавање историјског контекста и околности у којима је дело настало као и анализа необичних поетских ознака за карактер у контексту његових специфичних програмских сугестија, неопходна су основа за одговарајуће поетичко тумачење Скрјабинових дела.

Кандидат је доказао да је анализом клавирског слога Скрјабинових дела путем Бузонијевог метода могуће идентификовати најчешће коришћене техничке формуле које су еволуирале у складу са етапама његовог стваралаштва. Идентификација ових формула има непосредне ефекте и на поетичке аспекте извођења, јер се руке ментално унапред припремају за позиције у којима треба да их изведу, што доводи до бољег звука, стабилне меморије и самим тим веће флексибилности и слободе у извођењу.

Кандидат је спровео проучавање веома обимног материјала (видео и аудио снимци, бројна литература, записи савременика и друго), а у циљу приближавања и бољег разумевања Скрјабинове стваралачке личности, као и трансформације његовог специфичног композиторског и извођачког стила.

ОЦЕНА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

Милан Миладиновић се у свом докторском истраживачком пројекту усредредио на разумевање трансформације поетских и техничких аспеката стваралачких, композиторских принципа Александра Скрјабина, посебно узимајући у обзир и специфичне програмске аспекте, а у циљу аутентичног начина тумачења интерпретације његових дела. Резултати овог рада веома су вредан допринос клавирској уметности, будући да су дела овог руског композитора фундаменталан део пијанистичког репертоара. Резултати овог рада, идеје и закључци треба да послуже као основ за инспирацију пијанистима који изводе дела Скрјабина, и настоје да усмеравају извођаче, професоре наставнике и студенте клавира да на дубљи начин разумеју композиторски и пијанистички стил овог руског уметника.

Писани део докторског уметничког пројекта обиман је стручни рад, написан прегледно, јасним стилем, у којем кандидат темељно, са теоријским знањем, на аргументован начин износи важне, кључне информације и тумачења интерпретативних, практичних питања.

Извођење врло сложеног и значајног репертоара пијанистичке литературе представило је Милана Миладиновића као веома виртуозног и креативног уметника са великим професионалним знањем и вештином.

КРИТИЧКИ ОСВРТ РЕФЕРЕНАТА

Веома упечатљив клавирски реситал Милана Миладиновића отворио је низ питања у вези са интерпретацијом дела једног композитора. У свом извођењу демонстрирао је техничку прецизност са интензивним, пуним звучањем, богату имагинацију и указао је на нов приступ клавирском звуку, као и деликатну употребу педала у функцији креирања адекватних колористичких ефеката или атмосфере у одабраним делима.

У писаном делу рада приметна је потреба за детаљном анализом која је изнедрила бројне инетресантне, нове закључке о техничким и поетским аспектима интерпретације Скрјабинових дела, њиховој трансформацији кроз три периода стваралаштва и извођачким изазовима који из те трансформације проистичу.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Докторски уметнички пројекат Милана Миладиновића резултат је обимног, захтевног и веома комплексног уметничког и теоријског истраживања, а аутор је његовом реализацијом остварио вредан уметнички резултат и дао допринос практичном решавању проблематике везане за композиторски и пијанистички стил Александра Скрјабина.

Јавна презентација одабраног програма представљала је јединствен уметнички доживљај, приказавши кандидата као изузетног пијанисту, чије је извођење врло значајних и захтевних дела клавирског репертоара било реализовано уз техничку беспрекорност, осмишљеност музичког садржаја, врхунску виртуозност и одмерену емотивност у складу са стилским трансформацијама презентованих дела. У писаном делу рада су била постављена и решена важна питања у вези са стварањем интерпретације дела једног од најзначајнијих аутора у клавирском репертоару.

На основу свега изнетог, Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Милана Миладиновића констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део докторског уметничког пројекта представљају драгоцен допринос уметничкој области пијанистичке извођачке праксе, те да у потпуности одговарају захтевима докторских уметничких студија.

Комисија једногласно позитивно оцењује завршни докторски уметнички пројекат под називом: *Концертно извођење клавирских дела Александра Скрјабина – поетички и технички аспекти интерпретације композиција различитих жанрова и периода стваралаштва* кандидата Милана Миладиновића и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да га прихвати и одобри његову одбрану.

Комисија:

.....

мр Александар Сердар,
редовни професор ФМУ, ментор

.....

др ум. Владимир Цвијић,
редовни професор ФМУ

.....

мр Марија Ђукић,
редовни професор ФМУ

.....

мр Бранко Пенчић,
редовни професор ФМУ

.....

др ум. Биљана Горуновић,
редовни професор Академије уметности у Новом Саду